

LUTHER, REFORMATIONEN OG I DAG

12 FOREDRAG PÅ TO ÅR

2016-2017

ved sognepræst

Flemming Baatz Kristensen

Tirsdag den 28. november 2017 kl. 19.30 i Eben Ezer: "Hvad vil det sige at være evangelisk luthersk kristen i dag?"

Den sidste aften om Luther, reformationen og os i dag. En aften om hvad betyder Luther for vort ståsted og det fundament vi har i vores tro, samtidig med at vi kan være åbne og lære af andet end det lutherske. Ja, hvor går vejen? Dermed afslutning på to års undervisning om Luther, reformationen og os i dag.

Være luthersk på en åben og økumenisk måde. Give og modtage
Holde fast i noget uopgiveligt og bidrage med det uden at være rigid.

Tilbageblik:

- Hængeparti fra 21. august 2017: ”Logikken og paradokset i synet på Maria og Jesus: Må Maria være syndfri for at Jesus kan være syndfri?” Se i slutningen af dette handout.

At være evangelisk-luthersk kristen i dag

Indledning

- Vi har ud over Bibelen en tredobbelt arv at forvalte, det vi har fået og kommer af: fra oldkirken, reformationen og de kirkelige vækkelsesbevægelser. I nyere tid kan nævnes det økumeniske og det karismatiske. I aften: arven fra reformationen og den måde vi forvalter den arv på, så det er levende.
- Fra 1500tallet til i dag. Vi er i en anden tid, en anden situation, vi kan ikke bare gentage Luther, selv om der på mange måder er noget tidløst over ikke mindst hans prædikener.
- Vi er ikke nødvendigvis som Luther. Påvirker Luthers baggrund og hans psykologi hans teologi? Uden tvivl. Hvad han ser og betoner. Har også noget med hans dobbelte front at gøre, dels over for den romersk-katolske kirke og dels over for de reformerte.

- Men vi er nu engang kristne i en evangelisk-luthersk tapning. Den kristendomsform vi har fået, er opdraget i og har vænnet os til. Og det er så meget sandt og sundt og godt i.
- Dog en tendens hos os i dag til at sige: Det handler bare om at være kristen, ikke så meget om at være luthersk og sige 'evangelisk-luthersk' hele tiden. Hellere om: Hvad siger Bibelen end om: Hvad siger Luther?
- Et økumenisk klima i dag. Joh 17,21-23; Ef 4,1-6. Vi lærer hinanden at kende, ser Kristus i hinanden, ser hvad godt de andre har, rykker lidt mere sammen. Samtaler på højt plan. Kommer hinanden nærmere. Vi virker til at være mere tværkirkelige end vi har været. Evangelisk Alliance, Den økumeniske bevægelse. Det, der forener er mere end det, der skiller, men også noget, der skiller.
- Vi værdsætter det vi kommer af, men vi har vel også svagheder? Og kan vi ikke også lære noget af andre? Lade os korrigere og berige og samtidig byde ind til andre med det, vi synes er særligt vigtigt og sundt ved det evangelisk-lutherske?

I. Hvor mange lutherske er der i verden?

- ca 75 millioner
- Hvor mange er vi i forhold til katolikker, ortodokse, metodister og baptister? Vi er mindre end den katolske kirke, der har 1.250 millioner medlemmer. Den ortodokse kirke er sværere at sætte tal på, men formodentligt er 225-300 millioner mennesker knyttet dertil. Vi er også lidt mindre end metodisterne, der har ca. 80 millioner men lidt større end baptisterne, der har 72 millioner. Det hører dog med i billedet, at mange af de nyere, uafhængige menigheder har et baptistisk dåbssyn og et metodistisk syn på helliggørelse – en betoning af en reel aftagen af syndens magt på specifikke punkter - men disse karismatiske menigheder vil ikke puttes i nogen konfessionel bås.
- Går vi frem eller tilbage? Af verdens lutherske bor 36 millioner i Europa (23 i Skandinaviens folkekirker og 12 i Tyskland), mens der bor 21 millioner i Afrika og 7 i USA. Vi går tilbage i Europa, Nordamerika, Latinamerika og Oceanien, men stærkt frem i Afrika og Asien, så sammenlagt går det lidt fremad.

Disse oplysninger har jeg fra professor Kurt Larsen.

II. Hvad er det at være evangelisk luthersk kristen og hvad er styrken, det positive og frigørende ved det?

- Godt stof om det: Tag og læs:
Asger Højlund: Urimeligt godt nyt. Luthers reformatoriske opdagelse og dens konsekvenser. Kolon, 2017
Bo Giertz: Troen alene. Roman om reformationstiden i Sverige. Det lutherske i mødet med det katolske og sværmerne.
Bo Giertz: Stengrunden, en sjælesorgsroman, om den kirkelige lutherdoms sjælesorg i et sogn i tre perioder.
Bo Giertz: Vor arv vi kendes ved – om den tredobbelte arv
- Retfærdiggørelsen af tro. En mærkeligt fænomen: det kristne budskab kan blive utydeligt og ende i betoning som er langt væk fra det, der er det kristne budskabs indhold og pointe (og hertil kommer: En ting er hvad der bliver sagt, men hvordan hører og opfatter vi det?). Sådan var det i middelalderen gået med ordet retfærdighed. Man så det som den retfærdighed, Gud krævede af os, noget vi skal gøre og præstere. Og det kunne Luther ikke og han kunne ikke fred og vished ad den vej. Hvornår har jeg gjort nok? Findes der en Gud, der er nådig. Hans gudsbillede var Kristus som dommeren. Så han arbejdede med Bibelen og søgte svar og da gik det op for ham navnlig ved læsning af Salmernes bog og Romerbrevet, at Guds retfærdighed kom fra ham og handlede om Guds (!) retfærdighed, som gør den ugudelige (!) retfærdig uden gerninger, ved troen på Kristus (Rom 1,17; 3,21-26; 4,5-6; 5,19). Vi tror, at han dermed intet mindre end genopdagede hvad selve evangeliet er! Og det ændrede på så meget der nu blev set på en helt anden måde. Evangeliet mener jeg skinner klarest i den evangelisk-lutherske kirke.
- Sjælesorgen. Verdens bedste. Frelsesvisheden. Den evangeliske frihed. Et kristenmenneskes frihed.
- Skriftemålet. En hjælp til at være kristen med frimodighed og forpligtethed. (Se min artikel fra ”Til Tro” til læsning, når I kommer hjem)
- Hvordan kommer man til tro? Sæt dig ned og lyt til Guds ord. Rom 10,17. På den måde kommer troen fra Gud gennem ordet ind i vore hjerter.
- Luthersk kristendom er nådemiddelkristendom: ApG 2,42. Samling om Kristus der kommer til os i Ordet (Bibelen og forkyndelsen); dåben, skriftemålet,

nadveren, fællesskabet, bønner. Sådan skabes troen, sådan vedligeholdes og styrkes og udvikles den (Gal 3,1-5; Rom 10,14-17). Hvordan bliver man kristen? Svar: Brug nådemidlerne i bøn til Gud!

- Luther kunne skelne, affødt af opdagelsen af retfærdiggørelsen:
- Skelne mellem lov og evangelium. Guds To Ord. Guds ord er dobbelt, loven og evangeliet. Skelne, ikke blande sammen, ikke adskille. Lovens dobbelte eller tredobbelte opgave. Evangeliets gave givet af nåde til troens modtagelse og tak. Derefter frugter og gerninger.
- Skelne mellem tro og gerninger. Retfærdiggørelse og fornyelse (helliggørelse, livet som kristen). I forholdet til Gud gælder alene nåden og troen, der søger Gud. I forholdet til vores næste hører vore gerninger hjemme. Retfærdiggørelsen er ikke det hele, men nøglen til det hele. (Læs Boris Salo: ”Den glemte skat. På opdagelse i den lutherske spiritualitet”; Boedal, 2008. Fremragende bog om at leve som kristen inspireret af det lutherske)
- Skelne mellem det verdslige regimente og det åndelige regimente. Gud regerer gennem både men forskelligt. Skelne, ikke blande sammen, ikke adskille. Samfundet kan ikke regeres efter bjergprædikenen, men en kristen skal for egen del som person leve efter bjergprædikenen.
- Kald og stand, arbejde og familie, daglig gudstjeneste. Være Gud tro ved at være jorden tro. ”Du gav mig, o Herre, en lod af din jord”. En kristens liv med Gud i gudstjeneste og andagtsliv og i fællesskabet med andre kristne. En kristen tjener Gud i sit netværk, i kald og stand, gennem sit arbejde, i relationer. En skomager, der er kristen ... Livet på skabelsens plan contra vore ’kristne’ aktiviteter. Gøre det godt og trofast og så dygtigt og klogt som man kan, være lovlydig, forvalte sit ’embede’ også som dommer og politibetjent. Og have vort kristne værdisæt med os som personer. Korset i kald og stand. (Læs Gene Edward Veith: ”hellig hverdag”, Luthersk Missions Bibelskoles Elevforening, 2011).
- Skelne mellem det ”det almindelige præstedømme” og ”præsteembedet”. Det almindelige præstedømme: alle kristne er præster i den forstand, at vi alle ved Jesus Kristus må træde direkte frem for Gud og ikke via nogen ansat af dem, vi kalder ’præster’. Det betyder også, at vi alle er kaldede til at komme til Jesus og må træde frem for Gud (Hebr 4,14), lovsynge Gud og forkynde Hans guddomskraft, bære os selv frem som et åndeligt offer, vores åndelige gudstjeneste (Rom 12,1-2), bede for andre og bære vidnesbyrdet om ham med

ud i verden (Matt 28,18-20; 1 Pet 3,15). Vore såkaldte præster er noget helt andet og kaldes faktisk slet ikke præster i NT, men har andre betegnelser som f.eks. apostle, hyrder, lærere, forstandere, ældste. Det græske ord presbyter (=ældste) er det ord som findes i vores ord præst og det latinske pastor, som vi bruger betyder hyrde. En sognepræst i Sverige hedder kyrkoherde, kirkehyrde. Præsteembedets ansvar og forpligtelse. Være kaldet af Gud og mennesker. En pastor, presbyter er i menigheden som kristen, en af menigheden, helt på linje med alle andre kristne, ingen forskel og samtidig over for menigheden som sendt af Gud til den med Guds ord, som han skal tjene menigheden med.

- Fri vilje: Luthers pointe er at vi ikke har en fri vilje i forholdet til Gud, men nok i forholdet til de jordiske ting. Vi kan ikke selv skabe troen og vælger vi ham til er det hans værk alene. Vælger vi fra, er det vores værk alene. Frelses vi, er det Guds værk alene, går vi fortabt er det vores skyld alene. Luthers forklaring til den tredje trosartikel. Vi kan ikke selv tro eller komme til ham og dog komme, når han kalder: da løsnes lænkerne. Hvad vi kan og ikke kan. Hvad vi skal og ikke skal. Igen så vigtigt at skelne.

III. Hvor har vist sig at være svagheder ved det evangelisk-lutherske?

- Historisk og praktisk.
- Kirke og stat, eftergivende, kirkens manglende profetiske røst, modstår ikke falsk lære: indførelse af kvindelige præster, homovielser, kønsspørgsmål, kirken skal være en del statsapparatet, tavs om abortspørgsmålet. Folkekirken i mange stykker tegn på ikke-kirke. Biskopper som lydige embedsmænd. Vi blev fri af paven, men bundet til staten og tidsånden.
Et svar: et dynamisk forhold mellem de to regimente: Gud styrer verden gennem det verdslige regimente og det åndelige regimente. Spændingsforhold. Dynamisk. Kirkens profetiske røst. Tro og gerninger. Retfærdiggørelse og fornyelse af livet. Retfærdiggørelse og helliggørelse hænger sammen.
- Er vi lutherske ikke så aktive og dynamiske? Tillid til Gud eller doven tilbagelænethed?
- ”Det almindelige præstedømme og præsterne”. Almindeligt præstedømme er blevet til demokrati med en vis tendens til demokratisme, folkets kirke, hvor folket bestemmer om, hvad der er kristendom, (forskellig fra det rigtige, at kirken er ”for folket”, ”til folket”, ”sammen med folket”, hvor indholdet er det givne og rammerne kan ændres). En skæv udvikling. Og samtidig uudnyttet potentiale, når en menighed kun er præsterne og de ansatte og ikke

menigheden. Ikke præstens gudstjeneste, men menighedens gudstjeneste, vores gudstjeneste, hvor præsten spiller en rolle som leder for gudstjenesten men vigtig er menighedens aktive medleven. Jf den opgave, jeg beskrev ovenfor som det almindelige præstedømmes opgave.

- Menneskesynet. Strengt menneskesyn. Styrken ved det: der tales sandt om mennesket. Svaghed: Vi kan opholde os for meget ved det og brede det ud til alt i livet, som det bliver mørkt og trist, og så vi bliver alt for optaget af synden. Ikke i dag bare begynde med synd og nåde, men med menneskets værdi, skabt i Guds billede, elsket. Begynd med skabelsen. Først derefter og derfra og ud fra Gud blive klar over at vi er syndere der har brug for nåden, der giver os nøglen til et forløst liv i fornyelse. ”Retfærdiggørelsen blev for Luther en nøgle til at forstå hele skriften ... Men nøglen er ikke hele rummet ... Resultatet af Luthers opdagelse er måske ofte blevet, at man blev stående med nøglen i hånden, i stedet for at lade den åbne de rige skatkampe, som den var beregnet til, at man blev stående ved en abstrakt lære i stedet for at lade den fyldes af liv gennem de konkrete teksters beretninger” (Bengt Hägglund i Salo, side 129-130).
- Prædikenen er vigtig. Styrke: Forkyndelsen af Kristus i centrum, række os Kristus i ordet. Og svaghed: ordenes kirke, prædikekirke, prædikens overdimensionering, rationalismen, intellektualisering, manglende mysterium i gudstjenesten.

IV. Hvordan være evangelisk luthersk kristen blandt andre kristne, ortodokse, katolikker, reformerte, folk der ikke vægter det lutherske?

- Den lutherske mellemvej. Mellem katolikker og reformerte.
- Betydelige svagheder ved den katolske kirke. Uklar i retfærdiggørelseslæren, den filosofiske tendens, nadverlæren, Maria, helgener, ordenslivet med to slags kristne, aflad, paven, kirken der tiltager sig den myndighed at salig – og helgenkåre nogle mennesker. De mener, at Bibelen er uklar og derfor må læreembedet (paven) i kirken være klar.
- Betydelige svagheder ved den reformerte kirke. Den filosofiske tilgang: ”det begrænsede kan ikke rumme det ubegrænsede”. Den tilgang får følger: a) At Gud blev menneske blev svækket. b) Derfor kunne nadverens brød og vin ikke være Jesu legeme og blod. Zwingli: kun symbol, Calvin: Vi får nok Jesu

legeme, men ikke gennem brødet. I synet på nådemidlerne viste den store forskel sig: Calvin lærte dels at Guds nåde er uimodståelig og dels at der findes en dobbelt forudbestemmelse til frelse for nogle og til fortabelse for andre. Derfor kan man ifølge Calvin ikke bygge sit håb om frelse på evangeliets og absolutionens ord, for det er jo ikke sikkert, at det gælder mig. På grund af denne usikkerhed vil en calvinist lede efter tegn på, at han er udvalgt af Gud, i f.eks. medgang i livet. Luther og de andre lutherske reformatorer anfører her overfor: Gud afstår fra at bruge sin almagt i vor frelses sag. Gud ”bejler til troskab uden svig” (Grundtvig). Derfor tør vi også tro evangeliet og det, de andre nådemidler siger. Det betyder, at når vi døbes, når vi modtager Jesu legeme og blod i nadveren og når synderens forladelse tilsiges os i skriftemålet, da kan vi være overbevist om, at Gud virkelig tilgiver os for Kristi skyld. Vi genfødes virkelig. Vi modtager virkelig Jesu legeme og blod. Igen visheden, trygheden, overbevisningen, friheden... og vi er fri for at spekulere i, om vi eller andre er forudbestemt til fortabelse...

- Det lutherske og det økumeniske i dag. Hvad Gud har givet andre kristne kirker og lære af dem?
- Den katolske inspiration: Hvad vi trods betydelige forskelle kan lære, dens styrke: har kunnet holde sammen på deres kirke, Kristusvidnesbyrd, langt større opbakning end vi lutherske kan mønstre. Det åndelige liv: meget at lære og indoptage. Det etiske er også på nogle områder mere udviklet.
- Den reformerte inspiration kender jeg mindre til, men mit indtryk: gode til handling, gerninger, aktive, Willow Creek.
- Inspirationen fra karismatikerne: tilbedelse, hengivelse til Gud. Nådegaverne.
- Faren ved at være de største, vi bliver overfladiske og selvfede. På verdensplan ret små, træning i ydmyghed.

Slutning

- Modtage det vi kommer af og bære det med os som en dyrebar arv. Være kristne med evangelisk-luthersk betoning og være det med stolthed og taknemlighed. Ligesom vendelboerne: ”Jeg er ikke stolt. Jeg er taknemlig”.
- Ydmyge, ikke selvfede og tampe rundt i det lutherske, så vi lider af lutheritis eller være så bevidste om den gode lutherske bekendelse at vi lider af konfessionalisme.

- Være os vores arv bevidst og gøre den levende, være konstruktive og bidrage til andre med det, vi har fået og som har fået betydning for os og samtidig være åbent lyttende og konstruktive i at indoptage det bedste af det, andre har fået, lære af det, overveje det, integrere det. ”Prøv alt, behold/hold fast ved det gode” (1 Thess 5,21) og ”sandheden tro i kærlighed” (Ef 4,15)

Videre frem:

- Handout fra to års undervisning om Luther, reformationen og os i dag. Kontakt mig og jeg kan maile stoffet til jer. Noget findes også opå hjemmesiden og det meste har jeg vist mailet til jer undervejs.
- For enhver, der er optaget af sjælesorg / sjælesørgeriske emner: Inspirationsaften i Sognehuset mandag den 15. januar 2018 kl. 19.30: Asger Højlund: Luther og sjælesorgen.
- Bibelundervisning i 2018 (og nok også 2019): Datoer for 2018: Bibelundervisning som Katekismusgudstjenester - og møder seks aftener, fire i kirken og to i EE + 16tjenester og fyraftensgudstjeneste special. Emnerne til de enkelte aftener kommer på mail i ugen op til vi samles.

--

Tillæg: Artikel bragt i ”Til Tro” i 2017: **Elsk skriftemålet!**

Vi kender til dårlig samvittighed, vi er klar over vi har gjort noget forkert og det kan være svært at tro på tilgivelsen og selv om vi nok tror på den, så er det ikke sikkert at tilgivelsen får rum og fylder. Her byder det, der kaldes ”det personlige skriftemål”, sig til. Det kom til at betyde meget for Martin Luther og hos ham kan vi inspireres til at tage det i brug i vores liv. Det har noget ubehageligt ved sig, men man kan komme til at elske det, fordi det sætter fri, fordi tilgivelsen for konkret skyld blive præcis og italesat.

At gå til skrifte

I det personlige skriftemål henvender jeg mig til en moden medkristen, jeg har tillid til, ofte en præst, og taler med ham om det, der fylder. Genne samtalen afklares det, om der er tale om ægte skyld eller falsk skyldfølelse. Hvis skylden er konkret og ægte, kan den indkredses og få navn og så kan jeg støttet af præsten gå til Gud og konkret bekende den for ham. Derefter lægger skriftefaderen sin hånd på mit hoved og tilsiger mig syndernes forladelse i Guds navn. Det er befriende og kan på en særlig måde medvirke til at tilgivelsen og evangeliets oprejsende kraft kommer til at fylde, så jeg befries til at leve. Måske finder jeg ind i en praksis med at gå til personligt skriftemål med visse mellemrum som en sund disciplin der tackler synd og skyld og skaber identitet og integritet. En variant af mentorsamtale, sjælesorg eller medvandring med særlig vægt på at tackle vores synd og skyld gennem tilgivelsens kraft.

Da skriftemålet ikke hjalp Luther

Luther var en samvittighedsfuld kristen. Han var vokset op med billedet af Kristus som en dommer han var bange for. Derfor søgte han efter at finde en nådig Gud og gik flittigt til skriftemål. Men han fandt ingen nådig Gud. Man skulle skrifte alle ens synder, men det kunne han jo ikke og lige så snart han var blevet tilgivet, så syndede han igen. Det var aldrig godt nok. Og han syntes aldrig at han havde angret nok. Tilgivelsen stod oplevelsesmæssigt svagt i senmiddelalderen og vægten lå mest på det, man skulle gøre efter skriftemålet, de såkaldte bodsgerninger. Kirken lærte ikke, at man derved fik tilgivelsen, men vægten var lagt så meget på dem at det efterlod det indtryk, at de var det vigtigste. Derfor hjalp skriftemålet ikke Luther, men så skete der noget! Ved studium i Bibelen gik det op for Luther hvordan det hang sammen.

Da Luther kom til at elske skriftemålet

Luther oplevede, at synden var en uadskillelig del af ham. Han kunne ikke overvinde den. Den blev ved med at være der. Og Guds lov blev ved med at afsløre ham. Der var kun ét middel mod det og det var, hvis Gud føjede et nyt ord til loven, og det gjorde han! Nemlig nådens og tilgivelsens ord. Det ord blev så stærkt og så fyldt for Luther, at det satte den synd, der var i ham på plads og befriede ham fra den. Ikke så den ikke var der, men sådan, at den ikke fordømte ham og ikke tog frimodigheden fra ham, når han holdt sig til det nye ord sagt til ham med præstens hånd på sit hoved. Det gik op for ham, at det kun kunne gribes på én måde: ved troen. Troen griber nemlig om Guds tilsagn, klamrer sig til det og regner det for højere end samvittighedens selvfordømmelse og Guds lovs afsløring.

Luther oplevede, at han havde brug for at nåden nåede ham på en stærk og eksklusiv måde og det fandt han i skriftemålet, som han kaldte ”den dyrebareste, umistelige og nødvendigste skat i verden”. Her fik han vished: Jeg er tilgivet, det gamle er forbi. Også det jeg har glemt og ikke har bekendt har han tilgivet, for han har gjort nok for mig på korset og givet mig det i dåben. Det holder jeg fast i. Så må jeg have lov til at ånde frit. Skriftemålet blev særligt vigtigt for ham, fordi der lød det lige til ham og lige nu gennem en medkristens mund med håndspålæggelsens ydre tegn og bekræftelse.

Luther satte også samtalen med skriftefaderen højt. Han kunne han åbne sit hjerte for, høre Guds ord og søge gode råd gennem ham, noget der hjalp Luther til at blive ”lystig i Kristus”, som han selv udtrykker det. Her blev han klædt på til at vende sig ud mod verden og medmennesket for at leve for ham og hende.

Luther brugte skriftemålet flittigt og kunne ikke forstå hvis ikke andre gjorde det. Han gav det endog en ret udførlig plads i sin lille håndbog om det vigtigste i den kristne tro, de lille katekismus, ikke i begyndelsen med siden. Han fandt ligesom ud af, at hørte med til det vigtigste.

Luthers forhold til at gå til skrifte kan måske godt virke fremmed på os i sin radikalitet, men:

I virkeligheden handler det om noget af det dybeste i vores eksistens!

Luther udfordrer os til, at vi tager livet, os selv og Gud alvorligt! Og er radikale og konsekvente! Når vi er fyldt af tak til Gud, så takke og tilbede ham. Når vi har såret og krænket nogen og dermed Gud, så tage ansvar for det, bekende det og få hjælp til forsoning eller en ny begyndelse. Når hans frisættende ord lyder, så tilbede ham og springe højt af glæde.

Hvordan gør man?

Hvad skal vi så gøre? Find en moden medkristen og læg det frem for ham/hende. Og gå så med ham eller hende til Gud og bekend det. Trænger vi ikke til at have en at vandre med, som vi kan være ærlige overfor og som vi giver taleret i vores liv? Eller hvem af os kan ikke gå rundt med dårlig samvittighed f.eks. på grund af manglende succes? Syndernes forladelse i forkyndelsen går hen over hovedet på os og bliver let formel og ukonkret, men den skal blive konkret, aktuel og præcis. Her har det det personlige skriftemål sin særlige force.

For Luther var det ikke nødvendigt at det var en præst, man skriftede overfor, det kunne være en anden kristen, mand eller kvinde. Når det er sagt har præsten en særlig tavshedspligt, intet må han sige videre, mens andre skal anmelde det, hvis du bekender noget kriminelt.

Hvad skal jeg sige?

Her vil Luther sige: Sig kun det i skriftemålet der er vigtigt og som trænger sig på, men glem ikke at sige det, der tynger dig. Husk også, at det du ikke fik bekendt, også er tilgivet, nemlig på basis af korset, givet dig i dåbsgave for hele livet og tror du det, har du det.

Det er ubehageligt at gå til skrifte og bekende det, der er galt i ens liv. Men det er bare så befriende! Og det er i den grad befriende at være fri for at lyve for sig selv og stå ved det over for en anden. Der er forløsningskræfter i det personlige skriftemål, som flere i dag er begyndt at opdage. De henter befrielse til at leve og tilbede.

Brug det og elsk det! Og lad dig inspirere af Luther...

Flemming Baatz Kristensen

Er Maria syndfri? Er det nødvendigt at hun er det for at føde Guds søn, hvorfor vi må gå ind for Marias ubesmittede undfangelse?

Til videre læsning. God fornøjelse med lidt hjernegymnastik, men spændende og tænkevækkende er det ☺

Hvad jeg skrev i handoutet til den 21. august 2017:

Det er unødvendigt for at gøre Herrens mor værdig til at bære Guds søn under sit hjerte. Luther kan tale om hendes syndfrihed, men det skal vi ikke presse, da det skal holdes op mod den understregning af Maria som en synder som alle andre, hendes ydmyghed osv., i Luthers udlægning af Marias lovsang.

Og ser vi i øvrigt på Skriften tales om at alle har syndet.

Når det bliver så nødvendigt for katolikkerne at understrege hendes syndfrihed, skyldes det så ikke en grundforståelse, som vi som lutherske må sætte nogle store spørgsmålstejn ved, nemlig at den hellige Gud ikke kan blive et med et menneske, uden at det menneske er rent? Thomas Aquinas, den romersk-katolske kirkes store lærefader, siger faktisk noget i den retning.

En parallel har vi i forståelsen af nadveren, hvor katolikkerne siger, at der må ske en forvandling af brødets og vinens substans, for at det kan være Kristi legeme og blod. Men er det ikke en afvisning af inkarnationens under, nemlig at Gud her netop gør sig til et med det fuldt menneskelige? Sådant som Jesu dåb i Jordan er et så stærkt udtryk

for. Guds søn kan godt blive et med en synder og være den rene, uden at synderen på forhånd er ren. Det er vores afvisning af Marias ubesmittede undfangelse et udtryk for.

Når vi får tankemæssige problemer med, at Jesus skulle være syndfri, hvis ikke Maria var syndfri, siger det så ikke lidt om, at vi misforstår forbindelsen mellem hans undfangelse i en jomfru og hans syndfrihed ved at forstå den alt for biologisk? Vi kender det sådan set fra den meget almindelige opfattelse, nemlig at for at Jesus kunne være syndfri, måtte han undfanges uden mand – jomfrufødselen er nødvendig for hans syndfrihed. Jamen hvad så med kvindens bidrag til dette, er hun da ikke lige så syndig som manden? Og så følger næste skridt nærmest med logisk nødvendighed, nemlig at Maria så måtte være syndfri. Jeg tror, at vi må bryde hele denne tankerække ved at sige, at jomfrufødselen ikke er en biologisk betingelse for Jesu syndfrihed, men et tegn på et under, vi aldrig kan trænge ind i. Skulle Gud ikke kunne bringe en ny Adam ind i verden ved at gøre brug af et æg i Maria?

Når han gør det uden mands mellekomst, er det for at signalere noget, få os til at standse op for et under, ikke fordi han ikke kunne gøre det på anden måde (frit efter Asger Højlund).

Jesu undfangelse er ubesmittet af synd, men det behøver Marias ikke at være.

Katolikkerne har en tendens til at flytte tyngdepunktet over på Maria selv, hvorved hun får en større plads end hun rettelig bør have.

Tankevækkende kommentar fra en af jer deltagere som fremkom på aftenen og som jeg bad vedkommende skrive ned, da jeg ikke syntes, at jeg på aftenen kunne svare fyldestgørende:

Tak, for en usædvanlig inspirerende aften i går.

Jeg vil forsøge at formulere, det jeg spurgte om i aftes, og som jeg husker det, angik mit spørgsmål dette: Alle kristne kirker er enige om, at Jesus Kristus er sand Gud og sandt menneske uden sammenblanding og uden adskillelse.

Hvordan kan han være sandt menneske, tænker jeg, hvis han i udgangspunktet er helt anderledes stillet end mennesker i øvrigt er, som den katolske kirke hævder det, når den vil have at Maria skal være syndfri for at være mor til ham.

Bibelen undtager, så vidt jeg ved, ingen, når den siger, at vi alle er syndere. Og under alle omstændigheder er Maria fysisk bærer af den faldne menneskeheds gener, som ingen mennesker slipper fri af i dette liv. Det er muligt og måske endda sandsynligt, at Maria har været udrustet med et særligt sind, en særlig lydhørhed for Guds Ånd og styrke til at stå synden imod, så hun måske ikke har begået synd. I hvert fald var det hende, Gud udvalgte til at føde Jesus, og det var hende, der tog det på sig. Så meget i overensstemmelse med Guds vej for hende har hun været, at hun kunne svare, som hun gjorde.

Når vi så kommer til Jesus, så er han undfanget ved Helligånden, som en embryo indlagt i Marias livmoder, hvor han vokser og udvikler sig, får næring gennem hendes blod, indtil hun føder ham. Hvordan undfangelsen konkret fandt sted er et mysterium.

Vi ved vel kun, at Helligånden kommer over Maria, at Guds Ånd overskygger hende og hun bliver med barn. (Luk.1,26ff og Es.7,14)

Hvordan kan Jesus i grunden være sandt menneske og uden synd, var nok det, jeg havde i tankerne, da jeg stillede mit spørgsmål. De fysiologiske lovmæssigheder, som Gud selv har nedlagt i skaberværket giver ikke belæg for at antage, at noget menneske kan være uden synd, som jeg var inde på det ovenfor. At Jesus også er sand Gud ved Helligåndens mellemkomst gør selvfølgelig den store forskel, fordi han som sand Gud er uforsonlig overfor synden og døden, så han besejrer og overvinder den en gang for alle.

Hvis Jesus er undfanget som menneske uden fysiologisk andel i det faldne menneskes natur, som katolikkerne hævder det, må Gud på en eller anden måde have sat ikke bare Josefs men også Marias arvemasse ud af spillet.

For Gud er alting muligt, så helt utænkeligt er det vel ikke. Det var det, der faldt mig ind, da jeg sagde, at Maria måske var rugemor, og det giver hende ikke mindre ære, som jeg ser det.

Jeg spurgte derefter Asger Højlund, hvis svar jeg bringer med enkelte ændringer ved mig:

Sådan som jeg forstår vedkommende, der spørger, går vedkommendes reaktion mest på, hvordan Jesus kan være en af os, hvis han er født af en jomfru. Altså det samme spørgsmål, som kan få en mand som Pannenberg (på flere måder ellers positiv teolog) til at afvise jomfrufødselen. Og det er da et godt spørgsmål, som jeg ikke ved, om jeg kan besvare på så kort plads (om overhovedet).

I denne sammenhæng er det vigtigt at fastholde, hvad teologi er for en størrelse. Nemlig en eftertænkning i forhold til konkrete beretninger og en konkret tro. Ikke en konstruktion af en logisk sammenhængende forståelse - selv om det er helt i orden at bruge hovedet til at forstå eller sætte ord på så meget som muligt.

De bibelske beretninger siger, at Jesus blev født af en jomfru. Og de siger samtidig at Guds Søn gjorde sig til et med sand menneskelig natur. Når nogen spørger, hvordan det sidste kan være rigtig, hvis vi fastholder det første, må svaret være, at det åbenbart er det, de bibelske beretninger går ud fra - når f.eks. Hebræerbrevets forfatter siger, at Jesus er blevet helt som os, fristet i alle ting - og dette billede i den grad understøttes af evangeliernes beretninger, som f.eks. beretningen om kampen i Getsemane. Jesus er virkelig menneske som vi. Samtidig med, at han er Guds evige søn.

Det er virkelig et anliggende for Bibelen at sige, at han er et menneske lige som vi. Det er det, der ligger i betegnelsen den anden Adam. Dvs.: han havde fuld mulighed for at synde. Fristelsen i ørkenen er en ny version af fristelsesberetningen i Gen 3. Bare med den modsatte udgang.

Og her skal vi passe på med at adskille Adam for meget fra os. Det er noget af Prenters (kendt dansk teolog) anliggende i hans behandling af syndefald og arvesynd i hans troslære ”Skabelse og genløsning”. Som man da godt kan diskutere på grund af

hans afvisning af at forstå syndefaldsberetningen som beretningen om et første menneskepar.

Men han har for mig at se helt ret i sammen med Kierkegaard at understrege, at det er forkert at forstå arvesynden sådan, at man af biologiske grunde ikke kan lade være med at synde. Det er at sætte Adam uden for slægten, som Kierkegaard siger. Skabelsesberetningen og syndefaldsberetningen er beretningen om os alle - samtidig med at det er beretningen om noget, som begyndte hos vore første forældre. Det er os, der er skabt i Guds billede.

Det er os, der vender os fra Gud. Arvesynden er derfor ikke bare en sørgelig skæbne, men en uforståelig og oprørende gåde knyttet til os alle. Vi er skyldige, ikke bare stakler.

På den måde fødes Jesus virkelig som en af os, når han kommer til os som den anden Adam. Han kunne synde. Men han - alene - gør det ikke. Hvorfor? Fordi han har en anden menneskenatur end vi? Svaret må være et klart nej. Ikke engang det, at han er undfanget ved Helligånden og i sit liv er fyldt at Helligånden er forklaringen på det. I hvert fald ikke som en forklaring på, at han ikke kunne synde, at alt det han gjorde, "kunne han bare". For så er han jo ikke den anden Adam, prøvet i alle ting lige som vi.

Svaret på, hvorfor han ikke faldt, kan aldrig havde form af en logisk eller biologisk forklaring. Kristologiens "sand Gud og sandt menneske" er et paradoks, dvs. det ligger uden for den slags forklaringer. Som jeg siger s.

344 øverst med én henvisning i note 918, skal vi være yderst tilbageholdende med at gøre os alt for konkrete forestillinger, fordi de alt for let ender i den slags forklaringer.

Når han ikke faldt, var det, fordi han til forskel for os var lydige. Det er det ene svar. Og det skal stå helt rent.

Og samtidig siger vi så: Dette er og bliver et guddommeligt under - intet mindre kunne bryde menneskeslægtens dødsspiral. Det er Helligåndens under.

Jesus er Guds Søn, kommet til os . Samtidig med at han er tømmerens (pap)søn fra Nazaret er han Gud selv. Det er en bekendelse, mere end det er en forklaring på, hvorfor han ikke faldt. Han, som er menneske helt under vore betingelser (sml. det enormt stærke udsagn i Rom 8,3: i syndigt køds lighed (syndigt!), homoiooma - det samme ord som bruges om Jesu enhed med Faderen i Fil 2,6 - "lige med Gud"), er samtidig helt anderledes end vi - for han faldt ikke, han var lydige til døden. Det er der kun en forklaring på, nemlig at Gud blev menneske. En forklaring, som ikke på nogen måde er en biologisk eller en psykologisk forklaring, men mere har karakter af bekendelse og proklamation. "Det er mer' end jeg udgrunder; himmelsk kærligheds vidunder!"

(DDS 694,1).

Det er dette under, troen på Marias ubesmittede undfangelse ødelægger - så stærkt må det siges. Samtidig med, at det rummer tendensen til at løfte Maria op på siden af Jesus, og dermed løfte os mennesker op på siden af Jesus. Prenter har skrevet enormt stærkt om det i Skabelse og genløsning s. 125-129.

Jeg ved ikke, hvor meget hjælp der er i dette. Jeg burde have skrevet enklere. Men det kunne jeg åbenbart ikke. Vel sagtens, fordi det ikke er enkle og lette spørgsmål.

